

NAM ry:n lausunto sosiaalihuoltolain uudistamista koskevasta esityksestä

Yleisarvio

NAM Neurokirjon Ammattilaiset ry katsoo, että esitys on kokonaisuutena vain osittain kannatettava. Tavoitteet – palvelujen selkeyttäminen, varhainen tuki, sujuvamat asiakasprosessit ja yksilöllisyys – ovat oikeansuuntaisia. Myös oikea-aikaisuuden, monialaisen yhteistyön ja omatyöntekijämallin vahvistaminen on perusteltua.

Esityksessä on kuitenkin ristiriitoja: säästötavoitteet ovat osin vastakkaisia laadullisten tavoitteiden kanssa. Palvelujen keventäminen ja rakenteiden purku voivat heikentää saatavuutta, laatua ja oikea-aikaisuutta sekä kasvattaa kustannuksia pitkällä aikavälillä.

Paljon tukea tarvitsevien asiakkaiden asema

Esitys ei riittävästi turvaa paljon tukea tarvitsevien asiakkaiden asemaa. Heille palvelut ovat välttämättömiä, ja kuntouttavan työtoiminnan sekä sosiaalisen kuntoutuksen heikentyminen voi katkaista toimivia polkuja. Neurokirjon henkilöillä riskit korostuvat, koska tuen tarve on usein pitkäkestoista ja vaihtelevaa. Palvelujen pirstaloituminen ja vastuun hajautuminen voivat katkaista tuen ja siirtää vastuuta läheisille.

Varhainen tuki ja palvelurakenne

Ennaltaehkäisyä korostetaan, mutta toteutus jää epäselväksi. Ilman resursseja ja velvoitteita varhainen tuki voi jäädä tavoitteeksi. Matalan kynnyksen palvelujen heikentyminen ja moniammatillisuuden kaventuminen voivat viivästyttää tukea ja siirtää painopistettä raskaampiin palveluihin, mikä heikentää vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.

Ammattilaisten osaaminen ja työn edellytykset

NAM ry korostaa ammatillisen osaamisen turvaamista. Riski asiantuntijuuden heikkenemisestä kasvaa, jos vaativia tehtäviä siirretään ilman selkeitä pätevyysvaatimuksia ja vastuunjakoa. Tämä voi heikentää laatua ja asiakkaiden oikeusturvaa sekä lisätä virhearviointien riskiä. Samalla työn kuormitus kasvaa ilman riittävää tukea, mikä heikentää alan veto- ja pitovoimaa. Laadukas työ edellyttää osaamista, aikaa ja toimivia moniammatillisia rakenteita.

Neurokirjon henkilöiden näkökulma

Neurokirjon henkilöille esitys sisältää merkittäviä riskejä. Tuen tarpeet ovat usein vaikeasti tunnistettavia ja pitkäkestoisia, jolloin jatkuvuus ja asiantuntemus ovat olennaisia. Palvelujen keventäminen tai vastuiden hajauttaminen voi tehdä tuesta katkonaisen. Selkeät rakenteet, pysyvät asiakassuhteet ja pitkäjänteisyys ovat keskeisiä, mutta esitys ei turvaa niitä riittävästi.

Yhdenvertaisuus ja alueelliset erot

Sääntely jää osin väljäksi, mikä lisää alueellisten erojen riskiä. Tämä voi heikentää yhdenvertaisuutta ja johtaa merkittäviin eroihin palvelujen saatavuudessa ja laadussa.

Palvelujen selkeys ja toteutettavuus

Useiden palvelujen sisältö, kohderyhmä ja suhde muihin palveluihin jäävät epäselviksi. Tämä vaikeuttaa toteutusta ja lisää päällekkäisten rakenteiden riskiä. Myös sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen työnjako vaatii selkeyttämistä, jotta palvelut toteutuvat yhdenmukaisesti.

Asiakasmaksut ja taloudelliset vaikutukset

NAM ry vastustaa asiakasmaksujen korottamista, koska se voi vähentää palvelujen käyttöä erityisesti pienituloisilla ja paljon tukea tarvitsevilla. Tämä voi lisätä myöhempää raskaampien palvelujen tarvetta. Taloudellinen arviointi on puutteellinen ja painottuu liikaa lyhyen aikavälin säästöihin huomioimatta toimeenpanon kustannuksia, henkilöstövaikutuksia ja pitkän aikavälin kehitystä.

Vaikutusten arviointi

Esitys ei anna riittävää kokonaiskuvaa vaikutuksista. Muutoksia tarkastellaan liikaa erillisinä, vaikka ne vaikuttavat toisiinsa. Haavoittuvien ryhmien, kuten neurokirjon henkilöiden, näkökulma jää puutteelliseksi. Myös vaikutukset ammattilaisten työhön ja kuormitukseen on aliarvioitu.

Johtopäätökset

NAM ry:n mukaan uudistuksessa on kannatettavia tavoitteita, mutta merkittäviä riskejä.

Jatkovalmistelussa tulee varmistaa, että:

- paljon tukea tarvitsevien asema turvataan
- varhainen tuki toteutuu käytännössä
- ammattilaisten osaaminen ja resurssit varmistetaan
- yhdenvertaisuus toteutuu alueilla
- vaikutukset arvioidaan kokonaisvaltaisesti

Ilman näitä tarkennuksia uudistus voi heikentää palveluja ja lisätä kustannuksia pitkällä aikavälillä.